

NILUFAR CHOWDHURY
(Bangladeš)

Unutrašnja dimenzija bezbednosti nesvrstanih zemalja — slučaj južne Azije

U trećoj deceniji svog postojanja, pokret nesvrstanih ne samo da je pritisnut problemima polarizacije na relaciji Istok-Zapad, i konkretnom primenom sile protiv nesvrstanih država (od strane jedne ili druge velike sile) — već je suočen i sa mnogim ozbiljnim konfliktima između sopstvenih članica.

Naivne bezbednosne pretpostavke, od kojih su svojevremeno pošli nesvrstani, opovrgao je razvoj događaja na međunarodnoj bezbednosnoj sceni šezdesetih i sedamdesetih godina. Svesni upravo toga, učesnici samita u Lusaki su zaključili:

»Neposredna opasnost od konflikata između velikih sila danas je manja s obzirom da preovlađuje kod njih sklonost da o svojim međusobnim odnosima pregovaraju. S druge strane, to još nije doпрinelo jačanju bezbednosti malih, srednjih i zemalja u razvoju, niti je umanjilo opasnost od lokalnih ratova«.¹

Ovaj stav je ponavljan i naglašavan u kasnijim deklaracijama nesvrstanih, a posebno su isticane pojedine dimenzije pretnje i pritisaka, uključujući i mešanje u unutarnje stvari. Ipak, nesvrstanost nije obezbeđivala konkretna sredstva za sučeljavanje sa takvim pretnjama. Pod pritiskom novih raspleta međunarodne bezbednosne situacije, konsenzus nesvrstanih u pogledu izbegavanja tesnih vojnih veza sa velikim silama počeo je da se krnji. Suočene sa neposrednom pretnjom sopstvenoj bezbednosti, brojne nesvrstane zemlje bile su prisiljene da zatraže vojnu pomoć jedne ili druge velike sile, iako

¹ Član 5. *Declaration on Peace, Independence, Development, Cooperation and Democratization of International Relations*, (Deklaracija o miru, nezavisnosti, razvoju, kooperaciji i demokratizaciji međunarodnih odnosa), Lusaka, 1970.

je to mahom podrazumevalo značajno umanjeње nesvrstanog statusa.² Mada takve vojne veze nisu prerasle u prepreku za formalno zadržavanje statusa nesvrstanosti, navedeni strateški odnosi podrazumevaju prevashodno odnos nadmoćnog i potčinjenog. U takvim okolnostima, nesvrstani spoljonopolitički stav potčinjene sile je uslovljen mnogim faktorima.³ Sve to jasno ukazuje da ne postoji pouzdana definicija stepena i dometa vojnih veza između velike sile i zemalja »trećeg sveta« koji bi se mogli smatrati nepomirljivim sa pripadnošću nesvrstanim.

Pomeranje težišta sa globalnih na regionalne preokupacije unutar nesvrstanog pokreta, jasno je uočljivo od samita u Lusaki 1970. nadalje. No, najznačajniji aspekt te promene jeste upletenost velikih sila u konflikt među nesvrstanim. Velike sile su tako reći neizbežno iza sukobljenih država »trećeg sveta«. U mnogim slučajevima, učešće velike sile prevazilazi okvire međudržavnog konflikta, zadirući duboko u društva nesvrstanih zemalja i stvarajući na taj način unutrašnje nejednakosti i nepravde. Spone koje postoje između velike sile, međudržavnog konflikta i unutrašnjo-društvenih podela nametnule su velike bezbednosne probleme, dovodeći na taj način u pitanje postojanje pokreta nesvrstanih. Južna Azija jedno je od područja suočenih sa ovim izazovom. Mada su sve države južne Azije opredeljene za nesvrstanost, interakcija navedena tri faktora iskrivljuje stvarno značenje reči nesvrstanost.

Zemlje ovog područja bile su suočene sa nezdravim međudržavnim odnosima i složenim regionalnim i geopolitičkim okruženjem. Kao posledica toga, južna Azija preobražena je u »područje nepoverenja« gde su tenzije, pogrešne procene i povremena neprijateljstva prevladali nad mogućnostima da se ostvare sadržajne i pozitivne interakcije i saradnja. U takvim okolnostima, regionalnu političku liniju pojedinačnih država uslovljavaju prvenstveno lokalni interesi, pa su njihove akcije i stavovi često usmereni jedni protiv drugih. Najgore je, međutim, što se ekonomske, političke i vojne veze, kao i podrška spoljnih sila, smatraju najznačajnijim. U mnogim slučajevima te spoljne veze predstavljaju ključni elemenat za konsolidaciju političke moći elite i snaga koje je podržavaju.

Dinamika koja dovodi do svrstavanja uz spoljne sile dvojake je prirode: s jedne strane, postoji težnja samih država, s druge,

² S. D. Muni, *Non-alignment in Asia: Recent Trends and Future Prospects* (Nesvrstanost u Aziji: najnoviji trendovi i buduće perspektive), IDSA Journal, tom XV, br. 1, juli-septembar 1982, str. 8.

³ *Ibidem*, str. 5.

podsticaj velikih sila.⁴ Pojedine države motiviše na takav korak međusobno suparništvo. Velike sile koriste lokalne razdore za sopstveni lakši prodor na određeno područje. Ovakva svrstavanja doprinose održavanju bipolarne strukture moći u južnoj Aziji. Opstanak ovakve strukture garancija je dalje izloženosti ovog regiona spoljnim suparništva.⁵ No, nameće se sledeće pitanje: jesu li ove države u suštini zatočenici odnosa nad kojima nemaju ili imaju neznatnu kontrolu, ili mogu vršiti sopstvena opredeljenja u pogledu svoje spoljne politike. Da bi se na ovo pitanje odgovorilo, valja dublje ispitati unutrašnju dinamiku regionalne konfiguracije južne Azije, faktore koji oblikuju međudržavne odnose, ulogu vanregionalnih sila i opcija koje pred sobom imaju države južne Azije. Ovaj referat predstavlja jedan takav pokušaj.

Južna Azija: regionalna konfiguracija

Regionalni podsistem južne Azije sačinjava sedam država — Indija, Pakistan, Bangladeš, Šri Lanka, Nepal, Maldivi i Butan. Indijski potkontinent je odvojena geografska celina koja obuhvata većinu južnoazijskih država. Mada Šri Lanku i Maldive od potkontinenta odvaja vodeni pojas, ove dve države vezane su za južnoazijski sistem na osnovu zajedničkog civilizacijskog nasleđa, etničke, verske i jezičke bliskosti. Dodatni elemenat zajedničkog nasleđa predstavlja neposredna ili posredna vladavina Britanaca u prošlosti. Konflikti i tenzije počeli su da izbijaju od trenutka kada su se Britanci užurbano povukli, ostavljajući brojna složena i potencijalno eksplozivna pitanja nerešena. Situacija je postala još složenija kada su tako nastale zebnje ne samo uvećale postojeće osećanje ne-bezbednosti, već navele vodeće države ovog područja da se opredele za različite puteve.

Tri su glavna izvora napetosti koji su uveliko uticali na međudržavne odnose u južnoj Aziji koji, i pored postojanja snažnih elemenata zajedništva, razdvajaju nacije ovog regiona.

1) Napetost stvorena ispoljavanjem asimetrične ravnoteže moći posle odlaska Britanaca.

2) Napetost stvorena regionalnim konfliktima.

⁴ Barry Buzan & Gowher Rizvi, *The Future of the South Asian Security Complex* (Budućnost južnoazijskog bezbednosnog kompleksa), u: *South Asian Insecurity and the Great Powers*, (Južnoazijska ne-bezbednost i velike sile Barry Buzan & Gowher Rizvi, Macmillan Press Ltd. 1986, str. 250.

⁵ *Ibidem*, str. 251.

3) Napetost nastala zbog povezivanja pripadnika regionalnog sistema sa zainteresovanim spoljnim silama.⁶

Asimetrična ravnoteža moći

Posle podele, u južnoj Aziji se ispoljila neuravnotežena i asimetrična stuktura moći. Od sedam država regiona, Indija je bila najveća i najjača. Odmah iza Indije, u smislu resursa i vojne moći, našao se Pakistan. Preostale tri kontinentalne države — Bangladeš, Nepal i Butan — kao i dve ostrvske države — Šri Lanka i Maldivi — prilično su male u poređenju sa većim državama u regionu.⁷ Vodeći položaj Indije na ovom području, zajedno sa njenom težnjom da obezbedi priznanje i poštovanje onoga što je sama smatrala prirodnom hijerarhijom unutar regiona, probudili su zebnju suseda. Nehruova vizija Indije bila je tešnja zajednica, konfederacija nezavisnih država sa zajedničkom odbranom i ekonomskim mogućnostima.⁸ U godinama koje su sledile posle sticanja nezavisnosti, indijski politički lideri i mislioci nastavili su da neguju ovu ideju. Jedinstvo južnoazijske odbrane i strateške bitnosti onako kako je zamišljano tokom godina u brojnim varijantama u Nju Delhiju, teži da manje države regiona pretvori zapravo u tampon-zone.⁹ Izjave indijskih lidera njihovi susedi su tumačili iz više razloga kao prinudu, a to je opet izazvalo brojna sumnjičenja i nepoverenje. Politika Indije budila je pre strah nego iskreno postovanje. Zaplašeni i potčinjeni susedi nisu imali drugog izbora nego da ostvaruju politiku koja ih neće prisiliti da se previše vežu za Indiju. Sagledavanje Indije kao pretnje danas je zajednički elemenat svih njenih suseda. Ujedno, to je i jedna od bitnih dilema južnoazijske politike. Dok Indija svoje susede vidi kao integralni faktor sopstvene bezbednosti, dotle isti ti susedi vide Indiju kao pretnju protiv koje je nužna odbrana.¹⁰ Nesumnjivo je, dakle, da je uzrok ove polarizacije asime-

⁶ Pervaiz Iqbal Cheema, *Threat Perceptions in South Asia and Their Impact on Regional Cooperation* (Percepciranje pretnji u Južnoj Aziji i njihov uticaj na regionalnu kooperaciju), u: Bhabani Sen Gupta (ed), *Regional Cooperation and Development in South Asia* (Regionalna kooperacija i razvoj u južnoj Aziji), tom 1, južnoazijski izdavači, Nju Delhi, 1986, str. 105.

⁷ *Ibidem*, str. 106

⁸ Citirano u: S. D. Muni, *South Asia* (Južna Azija), u: Mohammed Ayoob (ed), *Conflict and Intervention in the Third World* (Konflikt i intervencija u trećem svetu), Croom Helm, London, 1980, str. 48.

⁹ Iftekharuzzaman, *The SAARC in Progress: A Hesitant Course of South Asian Transition* (Rad SAARC-a: kolebljivi put južnoazijskog preobražaja), BIIS Papers, br. 7, januar 1987, str. 9.

¹⁰ Shelton U. Kodikara, *Asymmetry and Commonality* (Asimetrija i zajednički elementi), u: Pran Chopra, (ed) *Future of South Asia* (Budućnost južne Azije), UPL, Daka, 1986, str. 131.

tričan odnos u kojem s jedne strane imamo Indiju, a s druge, sve njene susede. Ova asimetrija je činjenica koju ne mogu ispraviti niti Indija niti njeni susedi, oni je mogu samo prihvatiti. Najgora od svih implikacija ove asimetrije jeste iskrivljeno viđenje bezbednosti u južnoazijskim državama. Posledica toga jeste stalno intenzifikovanje nepoverenja i međusobnog sumnjičenja u ovom regionu.

Međudržavne napetosti

Drugi veliki izvor napetosti bili su regionalni konflikti. Razmišljanja na polju bezbednosti u južnoj Aziji proističu iz činjenice da zemlje ovog regiona vide jedna u drugoj pretnju. Takav odnos postojao je prvenstveno između Indije, s jedne strane, i njenih manjih suseda s druge. Brojna značajna bilateralna pitanja koja se tiču prošlosti i budućnosti, nastavljaju da opterećuju međudržavne odnose u južnoj Aziji. Posebno valja pomenuti elemente koji narušavaju odnose između Indije i Pakistana, Indije i Bangladeša i Indije i Šri Lanke.

Indijsko-pakistanski odnosi predstavljaju i dalje najveću pretnju miru i stabilnosti u južnoj Aziji. Ključna pitanja koja su dovela do tri oružana sukoba između ove dve zemlje, ostala su i danas nerešena, a pitanje Kašmira u njihovim međusobnim odnosima trenutno je mirujući vulkan. Drugi elementi koji remete njihove odnose jesu američke isporuke oružja Pakistanu i navodna umešanost ove zemlje u pendžabsku krizu. Zabrinjavajuće razmere dostigao je i međusobni razdor u vezi sa nuklearnim pitanjem. I pored napora učinjenih sa obe strane postizanje *modus vivendi*, nisu umanjeni zebnja i međusobno sumnjičenje.

Mada manje u poređenju sa prethodnim, podjednako ustrajne nesuglasice u vezi sa granicama, korišćenjem zajedničkih resursa, zabrinutošću zbog političke hegemonije i ekonomske dominacije opstaju između Indije s jedne strane, i njenih manjih suseda s druge. U tom kontekstu, podsetićemo na mrtvu tačku na kojoj su pregovori između Indije i Bangladeša u vezi sa korišćenjem zajedničkih reka, uključujući i Ganges, i ogradom na granici. Između Indije i Nepala ostaju nerešeni etnički problemi. Odnose Butana sa Indijom pretila da ugrozi pitanje uslova u kojima žive Buti i Sikimu i severnom Bengal.¹¹ Najnoviji razvoj odnosa između Indije i Šri Lanke,

¹¹ Bhabani Sen Gupta & sar, *Changing Patterns of Regional Conflicts in South Asia* (Promene u prirodi regionalnih konflikata u južnoj Aziji), u: Bhabani Sen Gupta (ed) *Regional Cooperation and Development. Political, Social, Technological and Resource Aspect* (Regionalna kooperacija i razvoj. Politički, društveni, tehnološki i sirovinski aspekti), južnoazijski izdavači, Nju Delhi, 1986.

na koji su uticale implikacije koje etnički sukobi u Šri Lanki imaju u Indiji, ocenjen je kao veoma zabrinjavajući ishod etničko-verskog nasilja. Veruje se da je na pomolu kvalitativna promena u međudržavnim odnosima s obzirom na to da je Indija sebe potvrdila kao »intervencionističku regionalnu silu«, rešenu da zaštititi »indijsku doktrinu«, što je samo izazvalo novi talas nepoverenja prema name-rama Indije, kako u regionu u celini, tako i vizavi svojih manjih suseda. Jasno je, dakle, da postoje razlozi za zabrinutost u pogledu kritične i krhke ravnoteže na koju se oslanjaju indocentrični međudržavni odnosi u južnoj Aziji.¹²

Vanregionalne veze

U okviru izloženog, jasno je da je viđenje pretnje u južnoj Aziji po mnogo čemu usmereno na Indiju. Neke od država u regionu otvoreno su tražile pomoć spolja kako bi se suočile sa onim što su videle kao pretnju poteklu iz izvora unutar regiona. Zajednička dilema o sučeljavanju sa pretnjom koju navodno predstavlja moćniji sused, dovela je do oblikovanja koherentne politike zemalja regiona prema Indiji. Ova politika ispoljila se na tri načina:

1) naporima da se proširi osnova za interakciju sa spoljnim silama, kako na bilateralnom, tako i na multilateralnom nivou;

2) razvijanjem odnosa sa moćnim silama koje mogu biti protivteža uticaju dominirajuće sile u regionu, u posebno pogodnim okolnostima;

3) naporima da se internacionalizuju pitanja, što bi umanjilo mogućnost svojevoljne primene autoriteta dominirajuće sile.

Prva i poslednja tačka ukazuju na manevarsko polje dostupno manjim silama. No, korišćenje vanregionalnih sila kao protivteže indijskom uticaju u pojedinačnim zemljama, predstavljalo je najznačajniju od opcija na raspolaganju pomenutim zemljama.¹³

S druge strane, indijska težnja da sebi obezbedi podršku sila izvan regiona bila je posledica dva faktora: prvo, Indija je preduzela ovaj korak zbog nemogućnosti da spreči interakciju između tih istih sila i svojih manjih suseda; drugo, i njoj je bila potrebna dodatna

¹² Iftekharuzzaman, nav. delo, str. 15.

¹³ Za detalje vidi: Sridhar F. Khatri, *Foreign Policy and Security Perceptions of South Asian Nations* (Spoljna politika i viđenje bezbednosti južnoazijskih zemalja), u: Sridhar F. Khatri (ed) *Regional Security in South Asia* (Regionalna bezbednost u južnoj Aziji), Centar za nepalske i azijske studije, Tribhuvan univerzitet, Kirtipur, Katmandu, 1987, str. 200—201.

potpora — spoljna podrška — da bi ojačala svoj položaj u odnosu na suparničke sile u regionu.¹⁴

Različita tumačenja pretnje južnoazijskih država nameću protivrečna bezbednosna razmišljanja. U nedostatku bilo kakvog mehanizma unutar regiona, koji bi delovao kao kontrola konflikata, došlo je do sve većeg oslanjanja na spoljne aktore od kojih se očekuje da preduzimaju potrebne mere kako bi konflikti ostali u granicama koje je moguće kontrolisati.

Što se tiče manjih država u regionu, one su tokom godina težile da diplomatskim manevrima sa spoljnim silama sebi obezbede maksimalnu korist. Ove zemlje oslanjale su se na spoljne sile za finansijsku pomoć, a na međunarodne forume za jačanje svog statusa i obezbeđivanje kakvog-takvog privida bezbednosti i stabilnosti. Sa različitim stepenom uspeha, ove države su uspele da privuku veće sile u južnu Aziju i na taj način su uspešno držale pod kontrolom ono što su same ocenjivale kao indijske hegemonističke pretenzije.

Izgledi za budućnost

Mada južna Azija, sa svojim jasno definisanim spoljnim granicama, predstavlja koherentno područje, između samih država veoma su malobrojne spona (svih vrsta) — a to je nasleđe kolonijalne vladavine. Posle povlačenja Britanaca, neke od država razvijale su tesne veze sa spoljnim silama radije nego sa susedima. Nepostojanje međusobnog poverenja uočljivo je još od tog vremena. Pored toga, asimetrična ravnoteža moći koja je karakterisala južnoazijski pod-sistem, ne samo da je stvorila probleme u hijerarhiji moći i raspodeli resursa već je i izazvala raznolike međudržavne napetosti. Iz ovih je, zatim, proistekao angažman vanregionalnih sila u južnoj Aziji.

Atmosfera međusobnog poverenja jeste bit regionalne bezbednosti. Neophodno je shvatiti da su unutrašnji problemi i suparništva unutar regiona opasniji od intervencionizma izvanregionalnih sila, s obzirom da ovo drugo nije moguće bez prvih. Veoma je teško za svakoga izvan nekog regiona da unutar njega obezbedi sebi čvrsti položaj, ukoliko se ne oslanja na aktivnu saradnju onoga ko je u samom regionu. S obzirom na to da jedne u drugima vide pretnju za sebe, regionalne države južne Azije pozvale su spoljne sile da

¹⁴ *Ibidem*, str. 215.

preuzmu veću bezbednosnu ulogu. Strah od Indije naveo je Pakistan da poveri Sjedinjenim Američkim Državama bezbednosnu ulogu. Strah od zajedničkog delovanja SAD, Kine i Pakistana protiv Indije, naveo je Indiju da Sovjetskom Savezu poveri bezbednosnu ulogu.¹⁵ Ne može se negirati, ipak, da se rukovodeće elite većine južnoazijskih država okreću SAD i drugim zapadnim silama u težnji da obezbede snagu i moć.¹⁶

No, pitanje je sledeće: jesu li te veze učinile ovaj region elementom korisnim za mir ili su doprinele jačanju bezbednosne situacije u regionu. Valja naglasiti da ta spoljna savezništva uveliko doprinose održavanju upravo onih uslova kojima se definiše ne-bezbednost regionalnih država. Ona mogu tim državama omogućiti da raspolažu resursima moći, ali ne mogu kontrolisati niti ublažiti izvore napetosti iz kojih proističe osećanje ne-bezbednosti. To je posledica činjenice da pomenuta kontrola ne potiče iz unutrašnje dinamike određenog regiona, već je rezultat spoljnog pokušaja.

U ovom zamagljenom bezbednosnom scenariju, od svih opcija na raspolaganju državama regiona, samo im dve mogu ponuditi jačanje bezbednosti. Jedan put je nesvrstanost, drugi, regionalna kooperacija. No, ove dve opcije se međusobno dopunjuju.

Nesvrstani karakter regiona predstavlja kohezioni faktor, pa prema tome može biti i efikasno sredstvo za postizanje političke i strateške autonomije samog područja, pod uslovom da postoji iskreno poverenje u njegovu efikasnost. Nesvrstanost — što znači nezvanost za bilo koji blok — podrazumeva ne suprotstavljanje velikim silama već njihovim ideološkim opredeljenjima i pristupima političkim, ekonomskim i vojnim pitanjima koji neposredno utiču na političku autonomiju i ekonomski suverenitet.¹⁷ Kako bi se suočile uspešno sa dominacijom velikih sila, nesvrstane zemlje će morati da pronađu kolektivni odgovor za zajedničke probleme koji proističu iz delovanja supersila. Zajednička bezbednosna doktrina može biti tako zamišljena da budu zaštićeni i unapređeni interesi kako dominantnih, tako i relativno manjih zemalja u regionu. Takva doktrina nalazi čvrste temelje u ideologiji nesvrstanosti, koja predstavlja

¹⁵ Vidi primedbe Bhabani Sen Gupte o S. U. Kadikari, *The Role of Extra-Regional Powers and South Asian Security* (Uloga vanregionalnih sila i južnoazijska bezbednost), u Srihar K. Khatri (ed) *Regional Security in South Asia*, str. 61.

¹⁶ *Ibidem*, str. 61.

¹⁷ B. M. Jains, *South Asian Security: Problems and Prospects* (Bezbednost južne Azije: problemi i perspektive), Radiant, Nju Delhi, 1985, str. 158.

mehanizam pomoću kojeg sve veći nivo spoljnog uticaja može biti minimiziran, ako ne i potpuno poništen.

Zemlje južne Azije mogu ostvariti regionalni poredak pomoću nesvrstanosti, i to na sledeći način:

1) južna Azija mora usvojiti prelaznu strategiju smanjenja zavisnosti od pomoći vanregionalnih sila, čime će postupno umanjiti njihovu intervencionističku ulogu. Dosadašnjim akcijama, omogućeno je velikim silama da steknu uporište u regionu;

2) zemlje južne Azije nisu u položaju da danas, u vreme visoke kompeticije globalne privrede, nametnu promene postojećeg modela odnosa u kojem su one zavisne od dominirajućeg bogatog Severa. One moraju zbog toga činiti napore da koriste sopstvene resurse, kolektivnim pristupom i oslanjajući se na sopstvene snage;

3) spoljno mešanje u nacionalnu politiku i ekonomiju pojedinih južnoazijskih zemalja olakšava njihova rastuća zavisnost o vojnu pomoć i tehnologiju vanregionalnih sila. Ukoliko se želi značajno smanjenje broja lokalnih konflikata, pobuna i agresija, države regiona se moraju strogo pridržavati principa nesvrstanosti u svojim odnosima sa velikim silama, posebno u pogledu vojnih i strateških pitanja. Kada se proces vojne kooperacije sa velikim silama preokrene, one neće više imati političku potporu niti moralni uticaj potrebne za obezbeđivanje sopstvenih vojnih baza. Bez pomoći lokalnih sila, supersilama će biti veoma teško da steknu svoje uporište u regionu.¹⁸

Druga opcija jeste regionalna kooperacija. Nastanak Južnoazijskog udruženja za regionalnu saradnju (SAARC) predstavlja novo poglavlje u istoriji južne Azije. Nesumnjivo je da SAARC pruža velike mogućnosti za razvoj zajedničkog pristupa problemima bezbednosti u regionu. Ujedno, ovo udruženje omogućava svojim članovima, velikim i malim, moćnim i slabim, da ostvare ono što do sada nisu mogli, »da unapređuju i jačaju kolektivno oslanjanje na sopstvene snage i da doprinose međusobnom poverenju, razumevanju i uviđajnosti za probleme drugog«.¹⁹ SAARC je probudilo nade za budućnost bezbednosti južne Azije.

Nesvrstanost i regionalna kooperacija su neraskidivo povezani u južnoazijskom kontekstu. Nesvrstanost je i dalje osnovni princip na kojem se temelji spoljna politika ovih zemalja. U tom smislu,

¹⁸ *Ibidem*, str. 158—159.

¹⁹ Charter of the South Asian Association for Regional Cooperation (Povelja južnoazijskog udruženja za regionalnu kooperaciju), str. 3.

bezbednosna savezništva sa vanregionalnim silama u suprotnosti su sa principima njihove spoljne politike. S druge strane, regionalna bezbednost može biti ostvarena tek kada svaka nacija u regionu, kao i većina ljudi u svakoj od tih nacija, oseće da je za njih presudno da učestvuju i održavaju mir i slogu u regionu. Verovatno je da će sadašnje razmirice oko shvatanja bezbednosti u pojedinim zemljama južne Azije nastaviti još izvesno vreme da preovlađuju. Ipak, verovatno je takođe da će pokušaj sa SAARC pozitivno uticati na premošćavanje tog jaza i, na taj način, smanjenje strateških razmirica.